

وینەى هونەرى له شیعەرەکانى (مۆئەید تەیب)دا

عبدالسلام احمد فخري^{1*} و حسين غازى كاك امين²

¹ پشكا زمانى كوردى، كۆلژا پەروەردە، زانکۆیا سەڵاحەدین، هەرێما کوردستانى – عێراق. (Abdulsalam.Fakhri@su.edu.krd)

² پشكا زمانى كوردى، كۆلژا پەروەردە، زانکۆیا سەڵاحەدین، هەرێما کوردستانى – عێراق. (Hussein.kakamin@su.edu.krd)

تاریخ الاستلام: 2025/05 تاريخ القبول: 2025/08 تاريخ النشر: 2025/09 <https://doi.org/10.26436/hjuoz.2025.13.3.1655>

پوخته:

ئەم لیکۆلینەمۆیه هەڵدەدات وینەى شیعەرى شاعیرى هاوچەرخی کورد (مۆئەید تەیب) بە خوێنەرانی بناسینیت، لەرووی بەکارهێنانی وینەى شیعەرى و ئەو جۆره وینەیانەى که لەناو شیعەرەکاندا بەرجەستهکەردووه، ئەم لیکۆلینەمۆیه له چەند تەمەریک پیکدیت که سەرەتا بە ناساندنی وینەى شیعەرى دەستی پیکردووه و پاشان سەرچاوه و گەنگی و جۆرهکانی وینەى شیعەرى خراسته روو، لەدوای ئەمەشدا باس له چەندین وینەى شیعەرى کراوه، وەک: (وینەى شیعەرى تاک، وینەى شیعەرى لیکدراو، وینەى شیعەرى گشتی، وینەى چەسپاو، وینەى جولاو، وینەى هەستى بێنین، وینەى هەستى بێستن، وینەى هەستى بۆنکردن، وینەى هەستى تامکردن، وینەى هەستى دەست لێدان، وینەى لیکچواندن، وینەى خواستن، وینەى خوازه، وینەى درکه)، بۆ هەر یەکێک لەم وینەیانە لەسەرەتادا لایەنى تیۆرى خراوته روو، پاشان وەک لایەنى پراکتیکیش بۆ هەر یەک لەم وینەیانەى باسکران، سێ دانه نمونەى شیعەرى شاعیرى خۆمان هێنراون، وینەى شیعەرى نوێنەرى بیرۆکەى شاعیره، ئەم بیرۆکەیش دەکریت له کۆمەڵگا وەرگیریت، یان له پرووداویک یان له بەسەر هاتیک یانیش له دیمەنیک، شاعیر بۆ دەربرینی ئەم هەستانه به شیعەر، وەک وینەکشیک پێویستی بەمۆیه که چۆن بتوانیت ئەم هەسته بخاته نێو قالیکی ئەدەبى، شاعیرى هەلبژێردراومان (مۆئەید تەیب) سەرکەوتوو بووه له چۆنییهتى به هونەر کردنى وینەى شیعەرى، له گەياندنى هەست و سۆز و پێامەکش دەست بەلایههكى فراوانى هەبووه، وینەى شیعەرى ناسنامەى شاعیرەکه دەبەخشیتە وەرگران، و خوێنەرانیان بەدوای وهلامى هەستى خۆیان دەگەڕێن لەناو شیعەرەکاندا.

وشەى سەرەكى: وینەى هونەرى، وینەى چەسپاو و جولاو، وینەى هەست، وینەى پروونبێژى.

پێشهكى

- **بایهخى لیکۆلینەمۆیه:** بایهخى ئەم لیکۆلینەمۆیه لەمۆدايه خوێنەرانی زیاتر ئاشناى شیعەرى مۆئەید تەیب بن، و هەڵدراوه زۆرترین نمونەى شیعەرى و زۆرترین سەرچاوه بەکاربهێنریت.

- **پێکهاتەى لیکۆلینەمۆیه:** ئەم لیکۆلینەمۆیه له چوار تەمەرى سەرەكى پیکدیت، ئەویش وینەى شیعەرى بەپێى پێکهاتن و وینەى شیعەرى بەپێى چەسپاو و جولاو و وینەى شیعەرى بەپێى هەستەکان و جۆرهکانى وینەى هونەرى له رووى پروونبێژییهوه.

- **سنوورى لیکۆلینەمۆیه:** ئەم لیکۆلینەمۆیه به تايهت پێوهستکراوه به شیعەرى شاعیر (مۆئەید تەیب)، کار لەسەر هەشت دیوانى کراوه.

- **نامانجى لیکۆلینەمۆیه:** مەبەست لەم لیکۆلینەمۆیه ئەمۆیه که خوێنەر ئاشنايیت هەبوونی وینەى جۆراوجۆرى شیعەرى، که لهلایەن شاعیر (مۆئەید تەیب) لهوه بەکارهێنراون، خوێنەر بهم وینە هونەرییانە زیاتر ئاشناى شیعەرەکه دەبێتەوه.

- **رێبازى لیکۆلینەمۆیه:** ئێمه لێرهدا هەرسى رێبازى (وهسفى - شیکارى)مان بەکارهێناوه.

دەقى شیعەرى بهچەند کەرەستەیهک بارگاوى کراوه، یهکێک لهو کەرەستانه وینەى هونەرییه، ئەم وینەیه رۆلى سەرەكى ههیه بۆ درووستکردنى کاریگەرى لهلایەن شاعیرهوه بۆ خوێنەر، شاعیران له گشت قوناغ وینەى شیعرییان بەکارهێناوه بهلام له قوناغى هاوچەرخی وینەى شیعەرى بهشیۆمیهكى دیار بالى خۆی بهسەر شتەکان دەسهپینیت.

پرسیارى لیکۆلینەمۆیه:

دەکریت پێشهكى به چەند پرسىاریکهوه دەست پێکات، وەک:

- ئایا له روانگەى بەکارهێنانى وینەوه ههموو شاعیریک دهبنه شاعیر؟

- ئایا نیگارکش سەنگى بههێزتره یان شاعیریکى وینەکش؟
- چۆن وینەى هونەرى سەنگى بهدیاردەکویت؟
- ئایا وینەى شیعەرى بهپێى سەردەمهکان ههچ گۆرانکای بهسەریدا هاتوووه؟

ناونیشانى لیکۆلینەمۆیه: ئەم لیکۆلینەمۆیه بهناونیشانى (وینەى هونەرى له شیعەرەکانى (مۆئەید تەیب)دا).

* فەكولەت بێرپرس.

۱.۱. چه مګ و زار او دې وېنه هونې:

وېنه په کيکه له بنه ما سمر مکیه کانی شاعر، هم مو شاعریک جوړه وېنه په که له نامیزی خوی دمګریت، له پری وېنه مو رو دمچنه ناو ناخی دهغه شاعر په که مو و له چیر و جوانی شاعر که دمګین و بابیت کمان بو روون دمکات مو، یاخود دیمه نیکمان بو بهرجه سته دمکات. وېنه و مګ دل له لاشی مرقا سبارت به شاعر، وېنه شاعر په به مکی که له گرنگترین رمګز مکی شاعر هوارچمړخی نمړومان دانه ریت، ((وېنه شاعر (الصورة الشعرية)، هندی جار پی دملین ((وېنه هونې، به لام وېنه هونې فره لاین و فراوانتره، هم مو هونې مګ دمګریت مو))، (علی، ۲۰۱۶، ۱۱۲). و له رووی زار او مېوه ((زار او دې وېنه (image) له وشه (imagination) ورمگیر او، که مانای نمندیشه دمګریت))، (کاکل، ۲۰۰۹، ۶). هروها ((وشه ینګلیزی imagination له وشه (imaginoto) ی لاتینی ورمگیر او و بهرامبری له یونانیا pnantasia و راسته وخو وشه ینګلیزی fancy له ورمگیر او، که واته وشه imagination به واتی خیال دیت، لمونانیش (pnantasia) به واتی خیال دیت))، (عیسی، ۲۰۰۹، ۱۹).

هرچندهش که زار او دې ((”الصورة” له عمر مېدا، به پنی چوارچیه به کار هینانه کی واتی که تری هیه، که نری که له شپوه ”الشکل” مو، که نمیش دمګریت ها واتی بیت))، (احمد، ۲۰۲۲، ۸). له زمانی فارسیدا ((زار او دې (صوری خیال) واته وېنه خیال) بهر کار دهین))، (سالح، ۲۰۱۱، ۸). له زمانی کوردیدا زار او دې وېنه له فیه مګی (هېنانه پورینه) دا بهم شپوه ها توو: ((و مګ، له چشن، شکل، نسک))، (شرف کندی، ۱۳۶۹، ۹۳۳). هروها ((له فیه مګی زانکوی ”جاف” دا بهرامبر به وشه (image) وشه ”پروخسار، شپوه، وېنه میشک، دیمن، نمندیشه” به کار هینراو))، (ګردی، ۲۰۱۸، ۳۰۵). شاینی باسه که ((له هر وېنه په کاند لوزیک هیه که په کتی وېنه کان (پاریز))، (رمز، ۲۰۰۷، ۵۶). له مګل نمدهش ((وېنه شاعر په وېنه مګی که له خیال دانی شاعر دا دروست دمیت و دمخړته نیو دهقی شاعر په بیګومان دروستی وېنه نم وېنانهش په موسته به به کار هینانی هونې مګی رو انیز په مو))، (عبدوللا، کانیاو بهر و نموانتر، ۲۰۲۱، ۲). نم وېنه په سمرتا له نیو خیالی شاعر دا دسوریت مو، پاشان شاعر همداد که به چ شپوه مګ بیخاته نیو قالبه کی هونې.

۲.۱. پیناسه کانی وېنه هونې:

شاعر له کومه بنیاتیک پیکدیت، په کیک له بنیاته گرنگانه که شاعران زور گرنگیان بریتیه له وېنه شاعر چونکه وېنه شتیکی لاه کی نیبه که شاعر بتوانیت خوی لی به دور بګریت، محمد غنمی هیلال پی وایه که ((رووی شاعر وېنه))، (هال، ۱۹۹۷، ۳۴۴). نمیش نمو دمګریت که گیانی شاعر مګ بریتیه له وېنه، چونکه (شعر بخو وېنه و وېنه زی خپالا هوزانفانی و ژ دور هیلی هوزانفان تیدا د ریت دهیت و مګرتن و فهانندن))، (بامرنی، ۲۰۱۴، ۱۷۱). حیوازی به کار هینانی وېنه ((له شاعر کلاسیک، وېنه شاعر زیتر له روانگی هونې مګی رو انیز په مو سیری کراو))، (عبدوللا، ۲۰۲۲، ۲۳). واته نموکاته زورتر بایه خ

به هونې رو انیز در او، به لام ((له شاعر نویدا وېنه و وشه هن که له نیو شاعر جیوازه کاند دو باره دېنه و شپو لکی بهر زیان هیه، همدیک جار وېنه په که بهر همیک یان شاعر کدا به رادمیک دو باره دېنه که خوینر هستیکی تاییتی بهرامبری هینت))، (ذوالفقاری- امید علی، ۱۳۹۲، ۱۹۷). به پینی نیمه نم وېنه یانه کی له لایم شاعر مو دروسته کړن، نجامی نمیه که له ژیر کاریگری باره دخیک دابو و بوو ته هوی دروست کړنی وېنه کی شاعر.

ناشکرایه که وېنه هونې به ها و هیزی خوی به دهقی شاعر دبه خشیت، به پینی که شاعر بهی نم ناتوانیت راستګو بیت یاخود ناتوانیت در برین له خودی درونی شاعر بکات، نمیش وادمکات که نم وېنه هونې همدسته به کیشانی کومه لیک باره د و خ که په موسته به هستی شاعر مګ، چونکه بو شاعر وېنه: ((ګوهر و گیان و جهسته شاعر))، (ربیع- أبو العدوس، ۲۰۱۷، ۱۶۴). هروها (د. جابر العصفور) پی وایه که وېنه ((بهر هیه چالکی خیالی که تها له گواسته مو سروت و سامان نامستیت، به مګ به ورنه مو په موندیه بهر مته کانی نیوانیان و دو باره دار شتم میان دمه لمه مند دمیت، به شپوه مګ که یار مته دره بو خسترووی مانا که به شپوه مګی گونجاو))، (الحرب، ۲۰۲۱، ۱۲). وېنه شاعر به پنی نینسایک لوییدیای بریتانیا وېنه شاعر بریتیه له ((زمانی هستیاری و خوازی که له شاعر دا به کار دهینریت))، (Andreeva, 2020, 141). هروها ((سی، دی، لویس) دملیت: ((وېنه به وشه، وسف و خازمو لیکچوونیش وېنه پیک دیت، یان دمتوانی، به در بر پیک یان رسته کی نارایت کراو ناراسته بکری))، (نمین، ۲۰۰۲، ۱۶).

به هوی وېنه شاعر په ده کړیت تابلوش دروست بکړیت جاریک بن جونسون وتی: ((شاعر وېنه کی قسه که ره، و وینش شاعر کی بیدنگه))، (Zheng, 2022, 16). شاعر نازاده له به کار هینانی هر جوړه وېنه مګ، (جرجانی) دملیت: ((وېنه ناندن و پوره بو نم شته کی نیمه له میشکی خماندا دهزانین))، (الجرجانی، ۱۹۸۴، ۵۰۸). (د. سردار ګردی) دملیت: ((وېنه هونې و مګ پور مکی رمنی رولی خوی له شی کړنه مو شاعر دپینی چونکه شیکر دنه مو شاعر به ریگی وېنه شوربو ونه مګ به ناو گیانی شاعر))، (چملکی، ۲۰۱۲، ۲۲). جګه لم پیناسه کی سمر مو چندين پیناسه کی تر هن، که هموویان لدموری وېنه هونې دمولینه و چونکه ((وېنه له شاعر وېنه مګ، خیالی شاعر به وشه دروستی دمکات، شاعریش و مګ نیگار کیش وایه و وېنه دمکشی، به لام که مرسته وېنه کیشانی شاعر جیوازه))، (نمومد، ۲۰۱۵، ۴۰۶). هر شاعر پیک به پنی لیهاتووی و نمرونی خوی وېنه کانی شاعر دروست دمکات و ((گواسته مو وېنه کانی واقع بو نیوکاره ندمیه کان پیوستیان به پو شینی بهر کیکی هونې هیه))، (حمه، ۲۰۰۵، ۸۸). نم وېنه شاعر ((له وایه وېنه داریک، یان شونینک، یان ژماره مګ دمیت، واتا زمین و هستی بینین به مګ موه گری ددات؛ چونکه زور به جار نم وېنه شاعر کیشاویمی له مګ واتا و نمودارده و بابته می باسی لپوه دمکات همان شته))، (حمه، دهشتی، ۲۰۲۳، ۳۱۰). نیمه دمتوانین بلین به کوی گشتی هر په که له مانه کی که باسکرا، وېنه

هونېری وینې خيالي شاعیره و ګرنگی خوی همیه له دروستګرډنی شاعر.

۳.۱. سهرچاوهی دروستبوونی وینې هونېری:

وینې هونېری یاخود وینې شاعرۍ وکو هر بابیتیکي تری نهدی سهرچاوهی جباوای همیه بو دروستبوونی (وینې شاعرۍ به هیزی خيالي تابیتي و هستایي هم خياله دروست دمیت، ماده و کمرستهی بېرستهی هم و هستایي له سروشتهی دیت)، (مهلازاده، ۲۰۲۰، ۴۹۶). ژيان و ژینگه سروسټی مړوځ، دتوانیت بېته سهرچاوهی ګرنگ بو دروستبوونی وینې هونېری و نهمهش له ړنگی خيالي شاعرۍ همیه که بوخوی سازدکات (خيال همیه کاردکات بو ړزګرګرډنی دهررون له روتینیکاني هستګرډنی)، (Hollander- 15, 2001, Weber). هر هم خيالي همیه که دهرونی شاعرۍ تیکداه و شاعر همولی خوی ددات بو نهمی هم خياله بیکاته نیو قالبهکی نهدی (لیکولنیکاني هستګرډنی وینې شاعرۍ و تابیتیکاني هستګرډنی له دیاردمناسیدا خيال وک زانینگایهک بو دروستبوونی وینې شاعرۍ پېناسدهک)، (Zalipour, 2011, 485). چونکه (خيال بنچینې وینې هم چ پلیمیکي هونېری هست)، (ګردی، ۲۰۰۱، ۱۸). لهکاتی بهکارهینایي هم وینې هونېری له لایمن شاعرۍ مکنه پېوسته بګرټیت که شاعران له تېروانینیان بو واقع و وینګرډنی ژینگهیکه وک یک نین و له توانای هونېریشاندا جباوازن کهواته نیمه نهمهش له لیکدانهوی به بکېنهمه، دهبینن که سهرچاوهی وینې شاعرۍ لېره د بریتیه له نهموونی کهسټی، که دکرټیت هر کهسټیک بهجوره نهموونیک ژيانی به ړکړدبیت و پاشان لهکامل خيال و سروشت وینې همیه هونېری جوان پېشکېش بکات، دتوانین سهرچاوهکی وینې شاعرۍ لای شاعران له چمند خالانې خوارمه چر بکېنهمه: ((بهشونیکي گشتی سئ چاوګ همیه دهمیه سهرچاوهی هملېنجانې وینې شاعرۍ لای شاعران:

- ۱- بېینه تابیتیکان و نهمونه کهسپهکاني شاعر.
 - ۲- ګواستنه له ړنگی بېستن یان خويندنهوه، شاعر له حالتدا سوود له نهموونی کهسانی تر ودرهګرټ.
 - ۳- توانای شاعر له دروستګرډنهوی وینه کونهکان و ګونجان له نیوانیناندا بو نهمی وینې همیهکی نوی داهینراوی لئ دروست بکات)، (عومر، ۲۰۰۹، ۱۳۹).
- بهیښی نیمه هر شاعریک دکرټیت له ژینگهیکي جباوازا بژیت، نهمهش رهنګدانهوی دروستګرډنی وینې شاعرۍ جباوازه له لایمن شاعرانهوه.

۴.۱. ګرنگی همبوونی وینې هونېری له شاعرۍ:

هر له ساتهکی که شاعر دیته همبوون، وینې شاعرۍ بوونی دمیت، نهمهش له لای هر شاعریک پېوسته به توانای خيالي نهم شاعیره، چونکه هم وینې (شاعر به مېهستی نارایت و جوانی و رازاندنهوه دروستیان ناکات، بوته تغیا رولی نارایت و جوانی و رازاندنهوه له هستو ناګرټ، بهکو رهنګزیکي دهقه و دوری له بونیاتی تیکستهکده همیه)، (محمود، ۲۰۰۹، ۱۹). کهواته وینه وک لایمنی جوانی شاعرۍ بهکاردههینریت، هر وک دمبینن که (چېژوهر ګرټن له شاعرۍ راستهوخو دمبینن بهوی رېتم و موسیفاکیمهوه به لام چېژوهر ګرټی ناراستهوخومان لئی بهوی

وینېکانیهمیه)، (پرین، ۱۳۸۳، ۳۸). نهمهش واکات که لهوینې هونېریدا (شاعر وک وینېکېش پنا دېاته بهر وینه و له بهر همیهکېدا بهکاری دههینریت، نامرازی دهربرینی وشیه بو وسف ګرډنی شتهکان دوری دهریت و دوری دمخات، دههینریت له زرمیهکی کاتیدا (ایقاع زمینی) و، به وشه، وینې یک به دواي یهکدا هاتوه دمخاتروو)، (کاک امین، ۲۰۰۵، ۱۹۳). واته (شاعر بهوینې بېردهکاتوه)، (سالار، ۲۰۱۰، ۷۷). ګرنگیهمیه وینې هونېری لهوینې شاعرۍ ګوزمرشته له دینګای شاعر بو واقع بو تیکهشستن له بېرګرډنهوه و نهمونه هستیارهکانی، بوته وینه نهم نامرازیه که شاعر بو ګهیندنی نهموونی شاعرۍ خوی به کاری دههینریت)، (بن سعدی- مقرب، ۲۰۲۲، ۱۶). لهم بارمیهوه (کمال ابو ديب) لهسهر ګرنگی وینې هونېری دمیت: ((وینه وک توخمیکي ژيانه، له پیکهاتنی دهرونی نهموونی شاعرۍ)، (ابو ديب، ۱۹۸۴، ۱۹).

شایمنی باسه (همنديک روتی شاعرۍ هاوچرخ همن که به پلیمیکي پست به وینې شاعرۍ دهبستن، وک سوریلایزم)، (زاید، ۲۰۰۲، ۶۵). نیمه نهمهش شاعر بکېن و تماشایي نهم و پېومندی له نیوان شاعر و ویندا بکېنهمه، بو همیه بلین که بهګشتی (نهمی پېومندی ګرډنی وینې همیه هونېری له توانای ګهیندنی زانیرای و هست و بېروکهکانیدایه له هونهمندوه بو بېنر)، (K., 2024, 59). هم دهربرینه به واتیاه دمیت وک چون بلین که (وینه بهشیکي دانهبراه له نهموونی شاعرۍ)، (لطرش، ۲۰۱۷، ۱۵). هم وینېهمیه که شاعر بهکاردینریت (بارګاوی کراوه به ناستیکي شاعرۍ تابیت یان هستیکي تابیت که لهکامل خويندرا بګونجیت)، (محي، ۲۰۰۹، ۴۴). لهکامل نهمشدا لهکاتی دروستګرډنی هم هسته، راستهوخو له لایهمهوه پېوسته به لایمنی دهرونی شاعرۍ بو همیه لههمهوه کمرستهکاني ګردوون وینه دروست بکات و بخاته نیو قالبهکی هونېریهمه.

۵.۱. جورمکانی وینې هونېری:

جورمکانی وینې هونېری وکو هر بابیتیکي تر چمند جوریکي تر لهخو دکرټنهوه، و هرچی دهرباری جور و شېوازی وینې شاعرۍ، نهم بهی بوچونهکان، ګهلیک شېوازی دهرکوتنی همیه، بونمون: ((لای روتواوایهکان زاراهوی وینه خوی له پینچ دهلالندا دمبیننهوه (دهلالتهی زمانهوانی، زمینی، دهرونی، رهوانیژي، رمزی)، (رموف، ۲۰۱۶، ۴۰۱). هرهمه (سهردار نهمهس حسن ګردی) به پنی ناستی پیکهینانین وینې تاک و لیکدرا و گشتی دیاری دمکات، له رووی هستی ژیریهوه وینې هستی و وینې واتایی دیاری دمکات، و له رووی وستان و جولانهوه، وینې وستان و جولاهو دیاری دمکات، یاخود به پنی شېواز وینې رمزی و نهمهسپهکی دیاری دمکات)، (مستفا، ۲۰۱۱، ۵۵). بوته دمیت شاعر نهموونی هستی بو دروستګرډنی هم وینېهمه، ((نهموونی شاعرۍ شتیک نییه که دهر نهمی نیرادهی شاعر بیت بهکو رووداویکی روحيه که به شېوهیکي نااګایانه له میشکدا رهنګ دمکاتوه و کوملیک رووداوه)، (ګریوانی- مقدم، ۱۳۹۹، ۱۳۳۹). جورمکانی وینه له لای (د. کامل حسن بهسیر) بهم شېوهیه دیارکراره ((یکهمیان وینې راستهوخو که به تنها واتای راستهوخوی وشه و دهربرینهکان خویان دهګهین، بی نهمی پست به زانستی

۱.۱.۵.۱. وینه‌ی شیعری تاک: نهمه بریتیه له تاک وینه‌ی شیعری، واته شیعری سادیه، نهم جور وینه‌ی (ساده‌ترین پیکهاته یا وینه‌ی به)، (غازی، ۲۰۰۷، ۹۳). بوی همیه (نهم تاک وینه شیعریه لهوانیه وینه‌ی کی هسستاری بیت یان وینه‌ی کی نه‌خلاق له یک و شهاد کو کرابتیه و چر بکریتیه، نینجا خوینه‌ی شیعریه که بتوانیت بلیت نهم تاکه وینه‌ی جوانه یان ناشرینه یان رپیکه یان دلخوشه و خمناک و هسچیهک بیت)، (جزینی و الخ، 2023، 557). له جوردها شاعیر تخنیا شتیک پیشان دهادت، هسچی له وسف و شته‌کانی نیو شیعریه که همیه، هموویان له دوری نهم تاک شته سمر مکیه دهورینه‌ی وینه‌ی شیعری تاک زور جور و شیوه‌ی جیا جیای همیه.

روانیژری به‌سترایی، دوهمیان وینه‌ی هونری که بریتین له وینه‌ی که به مهبست و به شیوه‌ی کارامه و هوشیارانه نهمجام دهرین و به هوی بایه‌تکانی لیکچواندن و خوازه و خواستن و درکوه که زمانی دهربرینی نه‌ندیشیان سازدراون)، (نهمده، ۲۰۰۹، ۲۳۶). دروست بوونی وینه‌ی خوی له‌خویدا گیانگی نهمر به شاعیر ده‌گیمیت و بالادهستی نهم دسه‌لمینیت.

۱.۵.۱. جورده‌کانی وینه‌ی شیعری به‌پنی پیکهاتن:

له‌رووی پیکهاتنه‌ی وینه‌ی شیعری به‌سمر سئ جور دابه‌شده‌بیت:

وینه‌ی شیعری تاک	وینه‌ی شیعری تاک	وینه‌ی شیعری تاک
نمونه‌ی یکم: به‌کس کردن. شیعری (باو و باران و تو)	نمونه‌ی دوهم: به‌گیا نه‌و کردن. شیعری (هلبه‌ستک ب سیداری فه)	نمونه‌ی سنیهم: به‌وسف کردن. شیعری (نمنا من سوار دکمت نه ناخ من پیا دکمت)
ناخ ب پیش بای فه رادبیت. ب بارانی سمرئ خو دچمبیت. لئ دهما ته دبیت شین دبیت. (دیوانی پیتی، ۲۰۲۱، ۸۶). روونکرده‌ی: هس وک دیاره که شاعیر له‌روانگی وینه‌ی، به‌تنها وینه‌ی تاکی و مرگرتیه نموش برتیه له خاک، که همو شته‌ک له‌باری خاکه و وینه‌ی که تابیه‌تمندی مرقیک له شتیک تر داه، شته‌کش بریتیه له (ناخ).	وک شلخکا زرکین نازری ب کولان و بانین تاخا مه وروون دگافین وان دا، سهم دچافین وان دا، مرن ل چ دگرن؟ کس نزانیت. ل کی دگرن؟ کس نزانیت. (دیوانی پیتی، ۲۰۲۰، ۲۹). روونکرده‌ی: له نمونه‌ی به‌تنها یک وینه‌ی شیعری همیه نموش بریتیه له کومله‌سینکی درنده، شاعیر کومله و سفقینی ناشرینه‌ی بؤ نهم درنده‌ی دیار کردوه، و به‌تنها باسی نهم درنده‌ی کردوه نه‌ک هیچ بایه‌تیک تر.	نمونه‌ی سنیهم: به‌وسف کردن. شیعری (نمنا من سوار دکمت نه ناخ من پیا دکمت) (دیوانی پیتی، ۲۰۱۶، ۳۶). روونکرده‌ی: وینه‌ی تاکی جینای کس (نمنا) به‌کاره‌نوا، شاعیر وینه‌ی دیمینکی ناخوش که زور و سفقینی تیدا به‌ی دهریت، پیشانی داه، که نهم له بارم‌خیک مایه‌ی جیگای سمرسورمانی خودی خویتی.

ب نیک وینی تاک ناهیته دهربرین)، (نهی، ۲۰۱۰، ۹۸). له جوردها وینه‌ی شیعری بریتیه له دو وینه‌ی تاک، یان کومله وینه‌ی به‌سمر به‌کس، که ده‌توان وینه‌ی که گورتر دروست بکس، وینه‌ی لیکدراویش وک وینه‌ی شیعری تاک چندین شیوه‌ی جیا جیای همیه.

۲.۱.۵.۱. وینه‌ی شیعری لیکدراو: وینی لیکدراو له‌رووی تیگیشته‌ی به‌فراوانتره له وینه‌ی شیعری تاک (نهم جور وینه‌ی ژ تیکه‌لبونا دو وینی تاک یان چند وینه‌ی ب سمر نیکه دروست دبیت. نانو چند وینه‌ی هس دگر ژبو پیشکش کرنا سوزمکی یان هزمکی یان هلوسته‌ی کو

وینه‌ی شیعری لیکدراو	وینه‌ی شیعری لیکدراو	وینه‌ی شیعری لیکدراو
نمونه‌ی یکم: کوپونه‌ی چند وینه‌ی تاک. شیعری (ل پشنا بیقلمرز و بای)	نمونه‌ی دوهم: کله‌کبونی وینه‌ی هاوشیوهی (لیکچوون). شیعری (نه‌فن)	نمونه‌ی سنیهم: لیکچوونی وینه‌ی لیکدراو. شیعری (نمنا وینه‌ی نهم ناوینه‌ی)
نمیر کله‌ی من ناغیه بلند، ناسی وک چیا به لئ ل پشنا بیقلمرز و بای به راست و چپ هیرشا هوق و ده‌هانه و له‌شکر من کولینه داداینه باغی من له‌شکر من زرکینن به‌روینه جانی من (دیوانی پیتی، ۲۰۱۶، ۱۹). روونکرده‌ی: شاعیر له نمونه‌ی چند وینه‌ی تاک (میر، کله‌ی، له‌شکر)	باژ گورگی فه پمزی فی گندی همی میرانی بای ویه. هنده‌ک مرق گورگن. (دیوانی پیتی، ۲۰۲۴، ۱۱۵). روونکرده‌ی: له نمونه‌ی دو وینه‌ی به‌یک چواندوه، نموش وینه‌ی گورگ و وینه‌ی مرقه، به‌ی واتییه که چون گورگ و بؤ خوی دانوه که همو مرمکانی نهم لادیه میرانی باوکیته واته بؤ خوی ده‌گرتیه له کوتایید، ناواش همدیک مرق هس که وک نهم گورکه بیرده‌کته و هسست دکمت همو شته‌ک به‌س هی نهم.	نمونه‌ی سنیهم: لیکچوونی وینه‌ی لیکدراو. شیعری (نمنا وینه‌ی نهم ناوینه‌ی)

٢٠٠٧، ٩٣). ئەم وێنە پەيوەستە بە لایەنی بۆنەو و لووتی مەرۆف بەریرسی سەرەکی ئەم جۆرە وێنە.

ههستی بۆنکردن	ههستی بۆنکردن	ههستی بۆنکردن
نموونهی یهكهم: شيعری (تۆ ناميهك بووی)	نموونهی دووم: شيعری (نهينيهك)	نموونهی سێيهم: شيعری (ل سهر تهنویرا گوندی)
تۆ ناميهكا خهريب بووی و مەك بالنديهكی مشهخت سالی جار مکی د سهر حوشا مه را دفری من دخانده، دایي بیهن دکر ئی و ب ههر دو چاقا دگری (دیوانی پیتی، F، ٢٠٢٠، ١٨). لێزدا دایکی بۆنی نامهی دهکات.	ئەز زارۆک بووم ئەو سنێله ئەز و برا یی خۆ ئێقار مەکا در مەنگ ئەم چووینە مال ل دهقی دەرگههیی وی زلهههک خار بیهنا جگارا ژ دهقی دهات من دو زللهه بیهنا مایجین کجا جیرانا ژ من دهات (دیوانی پیتی، D، ٢٠١٨، ٩٦). لێزدا بۆنی جگاره و بۆنی ماچ ههیه.	نوکه ژ ی ههر جار مەکا بیهنا نانی گهرم دهینه. می، د تهنویری دا دهستهکی شۆر، ل سهر لیقا وی دو رویین سۆر، دهینه بهر چاڤین من. (دیوانی پیتی، G، ٢٠٢١، ٩٢). لەم نموونهی ههستی بۆنکردن به نانی گهرم ههیه.

لیکۆلێتیهوه فەلسەفەیکانی جوانی دابین دەکات))، (Korsmeyer, 2017, 20). هەستی تەمکەردن ئەو جۆره هەستەیه که ((شرینی و تالی و سویری و ترشی و تەمه جۆر بەجۆرمەکانی میوه و خواردەمەنی دەگرتێتوه))، (کاک امین، ٢٠٢١، ١١). خۆنێر لەکاتی شیعەر خواندەمدا لە ڕینگای وشەکان هەست دەکات که شاعیر جۆره تەمکی بە شیعەرەکه داوه.

ههستی تامکردن	ههستی تامکردن	ههستی تامکردن
نموونه‌ی یه‌که‌م: شيعرى(نه مرنئ نهز دڤيم نه من ژيان)	نموونه‌ی دووهم: شيعرى(گول و چيا)	نموونه‌ی يه‌که‌م: شيعرى(نهز و نهو)
روپيار بوو ههركينا وى ل چول و چيا دهنگ فهددا دهما زانى وهرن، نهى ههمى هوڤڤين ئاقئ! وهرنه من! دناڤ ڤئ دهرپايا سوپير و تال دا، شيريڤنڤر ژ خوينا مين،چ ههيه؟ لهم نموونه‌يدا ههستى تامى ناوى سووپير و ناوى تال و تامى خوڤنى شرين ههيه. (ديوانى پيڤتئ، C، ۲۰۱۶، ۹).	روپيار بوو ههركينا وى ل چول و چيا دهنگ فهددا دهما زانى دهرپايا ڤاڤا وى شرين نابيت دهڤ ژ ههركينا خو بهردا (ديوانى پيڤتئ، H، ۲۰۲۴، ۲۶). لهم نموونه‌يدا ههستى ناوى شرين ههيه له‌كاتى خواردنه‌وه‌ى ناوه‌كه. تڤيڤنى ناوى نهم شيعره(گول و چيا)نڤيه، به‌لكو له‌سه‌ر زارى شاعير، ناوى راستى نهم شيعره(بول و چيا)يه.	سپڤڤڤ وهمكى من ددهنگ ژ خه‌مى رادبڤيت دگهل من چايه‌كا كڤم شه‌كر ب پاربه‌كى نان و ماستى فهدخوت و دو جگارا ب سه‌ر دا دكه‌ت (ديوانى پيڤتئ، E، ۲۰۱۹، ۸۹). لهم نموونه‌يدا ههستى تامى چايه‌كى كه‌م شه‌كر ههيه.

کرداری و مک (گرم، سارد، نهرم، رهم، هند) به دست لیدان یاخود بهر کموتی هستیان پیدمکری، بویه ئو وینانهی به یکیک لهم کردارانه بکشریت بهر نهم جوره شیوازه دمکویت))، (ئهمده، ۲۰۱۴، ۲۲۲). بو زانیی نهم ههسانهش))سیستمی ههستیاری جهستهی بهرپرسیاره له تیگههیشتمان له دست لیدان))، (Bayram ...ect, 2022, 1). چونکه دست لیدان بریتیه له گرتن یان بهردانی شتیک و گواسته نهوهی زانیاری بو مێشکی مروف.

ههستی دهست لێدان	ههستی دهست لێدان	ههستی دهست لێدان
نمونه‌ی سێیه‌م:	نمونه‌ی دووهم:	نمونه‌ی یه‌كه‌م:

شیعری (ل ریکا چلنی)	شیعری (جام و سیل)	شیعری (دین ناخی فه)
ئەفە حەفت سەعەتە، ل بەر فێ بەفر و بارانی، ب سەر فی ژنەلی دکەفیت. ئەفە حەفت سەعەتە رح دەسەردا چووی و هەندی دەهتی، دلی وئی ناگرت دەستا ژێ یەردەت. هەندی دەهتی دەستێ وئی ناگرت جەگەر ناخو. ب. ناخو. ب. یەر کەیت. (دیوانی پیتی، B، ۲۰۱۲، ۴۱). لەم نمونەدا دەستگرتن هەیه و نەویستی دەست بەردانی کەسێک هەیه.	یەکم گولیا گەنمی مێ دیری یەکم ناو مێ هاقینە سەر سێلێ کێ ناگرت من قەمراند؟ کێ نانا من رەقاند؟ کێ ئەف هەمی کولێ ل من راگر؟ (دیوانی پیتی، G، ۲۰۲۱، ۴۰). لێردا دەست بەدروون و نان فریدان و هەلگرتی شتێک هەیه، کە ئەمانە هەموویان پەيوهستن بە دەستی مرقابیه.	دین ناخی فه نامێک هەیه کین و ئەفین ب هەفرا نەفیسێه خوداوەندێن خێر و شەری واژو کیریە دەستەکی ئینایە و دەستەکی بریە رووبارێن خوینی دناق زەفین ناگرتی دا قەشارتییه (دیوانی پیتی، C، ۲۰۱۶، ۶۴). لەم نمونەدا نووسینی و واژوێک و شاردنەویەک هەیه، کە ئەمانە هەموویان پەيوهستن بە دەستی مرقابیه.

٤.٥.١. جۆرهکانی وینهی هونەری له رووی روونبێژییهوه:
١.٤.٥.١. روونبێژی یەکمەین هونەری زانستی روونبێژییه،
ئیمە لەم توێژینهوهیدا باس له هەریەک له هونەرەکانی
روونبێژی دەکەین و بەهینانەوهی نمونەیی شاعیری خۆمان،
وینەکانیش دابەشی ئەم چوار جۆرە دەین:
١.١.٤.٥. وینهی لێکچواندن: ئەمە وینەیهکی چواندنه، واتە
شاعیر شتێک وەک شتێکی تر لێدەکات.

وینهی لێکچواندن	وینهی لێکچواندن	وینهی لێکچواندن
نمونهی یەکم: شیعری (دیدارا ته) دو بەندێن سترانەکی نه چاقین ته پۆرا ته سەما دو ریزین هەلبەستەکی نه لێقین ته گرنزینا ته سەروا. کەفالهکی رەنگینه بەژنا ته خەیاالا من دیواری خەونا ئەفسانەیکە دێرینه ئەفینا ته دلی من داستانا خەما. دیدارا ته جامەکا شەرای بوو د دەستێن قەدەرێ دا شکەست و من فەرک لی ئەدا (دیوانی پیتی، G، ۲۰۲۱، ۸۱-۸۲). لێچوو: چاقین ته. لەوچوو: دو بەندێن سترانەکی. لێچوو: پۆرا ته. لەوچوو: سەما. لێچوو: لێقین ته. لەوچوو: دو ریزین هەلبەستەکی. لێچوو: گرنزینا ته. لەوچوو: سەروا. لێچوو: بەژنا ته. لەوچوو: کەفالهکی رەنگین. لێچوو: خەیاالا من. لەوچوو: دیواری خەونا. لێچوو: ئەفینا ته. لەوچوو: ئەفسانەیکە دێرین.	نمونهی دووم: شیعری (نه با من سوار دکەت نه ناخ من پەیا دکەت) روژین کورت و تاری شەقین رەش و بی داوی وێک کۆرمەرەکی د گەردەنا من ئالیاپنه و ئەز مەرم بق فەرەکا بای و چەنگەکی هەتافی (دیوانی پیتی، C، ۲۰۱۶، ۳۶-۳۷). لێچوو: روژین کورت و تاری شەقین رەش و بی داوی. لەوچوو: کۆرمەرەکی. ئامرازی لێکچواندن: وێک رووی لێکچواندن: ئالیاپ. جۆری لێکچواندن: (مەعەنەیی- ماددی). روونکردنەوه: (پێستی خەم) به (پێستی ئیمە) چواندوه، بە واتایەکی کە ئەم خەمانە هەمیشە پێمانەوه لکان.	نمونهی یەکم: شیعری (هەندەک خەم) هەندەک خەم ئاقا نابین وێک پێستی مە نه ژ مە قەنابین. (دیوانی پیتی، F، ۲۰۲۰، ۵۹). لێچوو: هەندەک خەم. لەوچوو: ئاقا نابین. ئامرازی لێکچواندن: وێک رووی لێکچواندن: ژ مە قەنابین. جۆری لێکچواندن: (مەعەنەیی- ماددی). روونکردنەوه: (پێستی خەم) به (پێستی ئیمە) چواندوه، بە واتایەکی کە ئەم خەمانە هەمیشە پێمانەوه لکان.

لېچوو: دلې من. لېچوو: داستانا خېما. لېچوو: ديدارا ته. لېچوو: جامهكا شېرابې. جۆرى لېچواندن: لېچواندنې رېوان. تېبېنى ئامرازى لېچواندن و رېوى لېچواندن نه هاتوونه روونكر دېه: شاعير به هېژتري جۆرى لېچواندنې لېم نموونه دا بهكار هېناوه، ئاشكرايه كه به مېنېا (لېچوو + لېچوو) هېناوه، لېر دا شاعير كه چاوى ئېوى به دووبېندى گۆرانېيېكى چواندووه، واته هېر چاوىكى ئېوى دووبېندى گۆرانېيېكى هېم و پرچېكهى به سېما چواندووه، واته لېروانگې جولېوه و مك سېما جولې هېم و لېوهكانى به دورېزى شېعريكى چواندووه و زېر دېمخېكهى به سېروا چواندووه، واته چېژبېخش و ديار و جوانه و بېژنى ئېوى به تابلېيېكى رېنگين چواندووه و خېيالى خېشى به دېوارى خېمى چواندووه و خېشېبېستى ئېوى به ئېفسانېيېكى كۆن چواندووه و دلې خېشى به داستانى خېم چواندووه و ديدارمكهى ئېويش به جاميكي شېرابى چواندووه.		
--	--	--

چوئېز اووه به گوزاره رېسېنى وشېكه لېمېر پېمېندېيېكى
لېچوو-مېشابه))، (سجادی، ۱۹۷۸، ۶۴). دېبېت ورياي
ئېمېن كه((خواستن جياوازي له گېل لېچوووندا له مېدايه، كه
له لېچوووندا (لېچوو، لېچوو) بوونيان هېمې، به لّام
له (خواستن) دا تېنھا يېكېك لېم دووانه دېت))، (نصرالله،
۲۰۲۲، ۱۸۴). خواستن به گېشتى دوو جۆرى هېمې خواستنى
ئاشكرا و خواستنى دركاو:

لېر دا ئېوى قوتابېيېه دېبېته لېچوو، شېر دېبېته لېچوو، بهو پېيېه
كه له رېستېكه ماندا (شېر) هاتووه و شېرېش لېچوو، كهواته
ئېم جۆرېان دېبېته خواستنى ئاشكرا. به لّام بۆ نموونه كاتېك
دېلېن (دلې محمد مېشكېنېه) ئاشكرايه كه دل و مك شووشه نېيېه
كه بېته شكاندن، به لكو شكاندن به گېشتى سېفېتى شووشېه،
رېستېه راسْتېقېنېه بۆ ئېم نموونېه بېرېتېيېه لېمېه كه بېلېن (دلې
محمد و مك شووشېه مېشكېنېه)، بهم شېوه دلې محمد دېبېته
لېچوو و شووشه دېبېته لېچوو، بهو پېيېه كه له رېستېكه ماندا
دلې محمد هاتووه و له شېكارمكه دا دېر كېوت كه دلې محمد
لېچوو، كهواته ئېم جۆره دېبېته خواستنى دركاو.

۲.۱.۴.۵.۱. وېنھى خواستن: ئېم رېگېزه بېرېتېيېه له خواستنى
وشېهك، و خواستن ((لېر اسْتېدا لېچواندنېكى چركراوېه، كه
يېكېك له لايېهكى لايروه))، (رودمعنى، ۱۳۸۹، ۹۳).
مېهېست له لايېه لايروه مېهېست بېرېتېيېه له (لېچوو يان لېچوو)، كه
به لايرودى يېكېك له مانېه، خواستن دروست دېبېت (عه لايرودى
سجادی) لېمېه خواستنېه دېلېت: ((ناساندنى خواستن
ئېمېه كه وشېهك له شېتېكا بهكار هېز اووه كه ئېوى شته
أ- خواستنى ئاشكرا: ئېوى دېرېرېنېه كه لېچوو بېت و لېچوو
لایر اېت.

ب- خواستنى دركاو: ئېوى دېرېرېنېه كه لېچوو باسكرا بېت و
لېچوو باسكرا بېت، (كيا و ألخ، ۱۳۹۴، ۱۱۰).
بۆ زياتر تېگېيشتن لېم دوو پېناسېه دېتوانېن خواستنى ئاشكرا
و دركاو بېم نموونانېه بېناسېنېن، بۆ نموونه ئېگېر و تېن (له
قوتابخانېه شېر بېهكېم دېرچوو) ئاشكرايه كه مېهېست له
شېرى راسْتېقېنېه نېيېه، به لكو مېهېستى له قوتابېنېكه كه و مك
شېر زېرېكه، واته دېتوانېن بېيېكېنېمېه رېستېه ئاسايى و
بېلېن (له قوتابخانېه ئېوى قوتابېيېه و مك شېر بېهكېم دېرچوو)،

وېنھى خواستن - خواستنى ناشكرا	وېنھى خواستن - خواستنى ناشكرا	وېنھى خواستن - خواستنى ناشكرا
نموونېه سېيېم: شېعري (قابيل و قېل)	نموونېه دووېم: شېعري (نېموروز دوهى و ئېفرو)	نموونېه يېكېم: شېعري (پېلاشور و گورگ)

ل وه لاتمهكي..ئهمژده هايهك ب نتي ههجوو ههتا سهر و تاج لي هاتينه ههرشين هزار سهر هاتنه برين. (ديواني پيتي A، 2004، 49). روونكر دنهوه: مهيهستي شاعير ليردا له ئهمژديهيا نيهيه، بهلكو مهيهستي له كهسيكه كه وهك ئهمژديهياه، وهك چون بلينين (ئهم كهسهي وهك ئهمژديهيا).	ب دو چاڤين تزي ريك و تلا شه هدين گوته گورگهكي تزي سهر ملين وي ستيرك و ستري: من نه چنيهكن ناني ژ وه دڤيت نه فرمكا ناڤي (ديواني پيتي H، 2024، 15). روونكر دنهوه: مهيهستي شاعير له گورگ نيهيه، بهلكو مهيهستي كهسيكه كه وهك درندهيي وهك گورك وايه، وهك چون بلينين (ئهم كهسهي وهكو گورگ).	جارهكا دي تهرمي هابيلي ل بهر لنگين قابيلي يه و قابيل ل بهندا قهلي يه. (ديواني پيتي F، 2020، 99). روونكر دنهوه: مهيهستي له همدوو وشه (هابيل و قابيل)، واتا رهمنهكه ي نيهيه، بهلكو مهيهستي شاعير له (كوژرا و بكوژ) به، وهك چون بلينين (ئهم كوژراوه ي وهكو هابيل) و (ئهم بكوژه ي وهكو قابيل).
--	---	---

وينه ي خواستن - خواستني دركاو	وينه ي خواستن - خواستني دركاو	وينه ي خواستن - خواستني دركاو
نمونه ي بهكم: شيعري (تايهكا سار) تو هنده شهقا وهك تايهكا سار من دگري. ئهمز هممي ههلبهستين خو ب سهر خو دادهم و من گهرم نابيت. (ديواني پيتي H، 2024، 86). روونكر دنهوه: بنگومان كهس ناتوانيت شيعر بهسهرخويده بدات، بهلكو ئهم بهتاني و لحيف و شتي ترن كه مروف بهسهرخويده دهيات تاوهكو گهرم بيتهوه، وهك چون بلينين (ههلبهستهكاني خوي وهك بهتاني يان لحيف بهسهرخويده دهيات).	نمونه ي دوهم: شيعري (شهكستن) دلي من شهكست ئهمقه سيه سال بوري هيشتا ئهمز نهشيم نيرگزمكي پي راكم د بهر سهر ئه راكم (ديواني پيتي D، 2018، 130). روونكر دنهوه: ناشكرايه كه دل ناشكيت، بهلكو شكانه راستهقينهكه وهك شوشه و پياله و شتهمادديهكاني بي گيان كه دهشكين، ئيمه ليردا دهتوانين بلينين كه (دلي من وهك شوشه شكا).	نمونه ي سينيهم: شيعري (ئهمفال) ستم رهقي.. تاج ههرفين كهتنه سهر گيفكي ديروكي بوهار شين بوو، گول بشكفين ئهمقه بوو داويا چيروكي (ديواني پيتي B، 2012، 40). روونكر دنهوه: شاعير (غاردان) ي لهگهل (ستمه) ي بهكار ههناوه، ناشكرايه كه ستم ناتوانين غاريدات، بهلكو غاردان ئيشي مروقه يانيش ناژمله كاتيگ همديت، ئيمه بو ئهمه دهتوانين بلينين كه (ستم وهك مروف غاريدا).

ب- خوازه ي ژيري (المجاز العقلي): بريتيه له گواستنهوي
كاري دهستهواژه بو واتاي خوازهيي. (أبو العدوس، 2007،
170).

له خوازه ي زمانيدا بهتمنها يهك وشه ماناي خوي دهگوريت، بو
نمونه وهك چون بلينين (من پينووسم نيهيه بو خويندنهوي ئهم
پهرووكه)، مهيهست له پينووس، ئهم پينووسه نيهيه كه بهپاره
دهكرين، بهلكو مهيهستي سهرهكي له وشه ي پينووس
واته (خويندن)، واته من خويندنه نيهيه تاوهكو ئهم پهرووكه
بخوينمهوه، ههروهها خوازه ي ژيري بريتيه لهوهي كه
دهستهواژهكه بهتمهواوي لهرووي ماناوه دروست نيهيه و
مهيهستكي تري لهپشته، وهك چون بلينين (بهردى سهرگرتن

3.1.4.5.1. وينه ي خوازه: خوازه يهكيكه له رهگهزه
گرنگهكاني روونبيري خوازه بريتيه له ((وشه يكي بهكارهاتوو
بو غهيري ئهم واتاييه بوي دانراوه))، (عبداللأ، 2013،
174). ئهم رهگهزه بهم واتايه ديت كه وشه يهك به واتاي
راستهقينهكه ي وشهكه بهكار نايهت، بهلكو مانايهكي تري له
پشته، ئهم جوړه رهگهزه به گشتي دابهشي دوو جوړ دهبيت،
بريتين له:

أ- خوازه ي زمانى (المجاز اللغوي): بهكار هيناني وشه يهكه كه
دووربيت له واتاي راستي خوي.

شرينه) لهم نمونهيدها رسته بهتھاوای مانای ليک ئالۆزه و مانابهکی تری له پشته، ئه مانابهش ئهويه که چۆن بلاین سهر بگره، يانیش بلاین با بئنت فره بئت.

وینهی خوزاه – خوازه ی زمانی	وینهی خوزاه – خوازه ی زمانی	وینهی خوزاه – خوازه ی زمانی
نمونهی یهکم: شيعری (چيروکا نامهیهکی)	نمونهی دوهم: شيعری (جام و سئل) یهکم ئویشی تری من چنی یهکم جاما شرابی من تی کر کئ رهزی من سوت؟ کئ جاما من دهرنشیف کر؟ کئ ئهف ههمی بیابانه، ب گهریا من دا کر؟ (دیوانی پیتی، 2021، 39).	نمونهی یهکم: شيعری (چيروکا نامهیهکی) من خو هاقیته ئاف مالا ته بو من نامهیهکا عشقی بنفیسه ئهر ههر جارهکا وئ دبیم لال دبم. (دیوانی پیتی، 2018، 107).
نمونهی سێیهم: شيعری (ناس) ئهر روژی ناس دکه ئهر ههیف و ستیران ناس دکه ئهر با و بهفر و بارانی ناس دکه ئهر دار و بالندا ناس دکه ئهر گول و گیا ناس دکه ل فی باژیری من گهلمک ناس ههه. (دیوانی پیتی، 2024، 98).	روونکردنهوه: مهبستی له وشه (بیابان) بیابان نییه، بهلکو مهبستی شاعیر له (شهراب) به، شاعیر دهلنیت به یهکم چینی تری ئهمن جامیکی شهرابم تیکرد و ناگام لهخو نهما، ئینجا شاعیر دیتهوه هوش خوی و دهلنیت کئ رهزی منی سوتاند؟ و کئ پیهالههمی سهراوژیرکرد؟ و دهلنیت به کئ ئه ههمو بیابانه که (مهبستی له شهرابه) بهگهرووی مندا کرد؟	روونکردنهوه: مهبستی شاعیر له وشه (لال) ئهوه نییه که کاتیک یارمهکی دهبیننیت لال دهبینت، بهلکو مهبستی ئهویه که کاتیک ئهوی دهبیننیت ناتواننیت قسهیکات و هیچ قسهی بو نایهت و بی دهنک دهبینت.

وینهی خوزاه – خوازه ی ژیری	وینهی خوزاه – خوازه ی ژیری	وینهی خوزاه – خوازه ی ژیری
نمونهی یهکم: شيعری (دسر داچوو یهک)	نمونهی دوهم: شيعری (من تو دقئی) "من تو دقئی" کوفر یهک نهبوو من کری ته هوسا زوی ئهرمانی من بری روژا حشری رانهبو بوو ته ئهر هاقیتمه ئاف ناگری (دیوانی پیتی، 2016، 125).	نمونهی یهکم: شيعری (هوسا) هوسا پهری! ته ئهر هیلام روژا نهفینا من و خو ته ئافا کر بهری بههلنیت کانییا ههیف و ئومیدا ته شیلی کر بهری بزیت (دیوانی پیتی، 2004، 83).
نمونهی سێیهم: شيعری (دسر داچوو یهک) - هو دژمنی خودی ئهقه چیروکا منه، بهری ئهر سهری ته بهفریم (دیوانی پیتی، 2018، 139).	روونکردنهوه: مهبستی له نمونیه فراندنی سهر نییه، بهلکو مهبستی لپی کوشتن و مردنهکبهتی.	روونکردنهوه: دیاره که روژی خوشهویستی ئاوا نابینت، بهلکو مهبستی شاعیر بریتیه له کۆتایی هاتنی پهوهندییهکه + کانی هیوایهکان ناتوانن و هک ئاو شیلی بین، بهلکو مهبستی شاعیر بریتیه له تیکچوونی هیوایهکان پیش بهیهک گهشتن.

دهزانم چ دهگوزهری و چ ههیه و چ نییه، کهواته درکه ((پهوهندی به ماناو ههیه نهک وشه))، (خضر، 2011، 197). بهکارهینانی وینهی درکهیی له زمانی ئهدهبیدا بهتایبهتی له زمانی شيعری ((زمانیکی ههوالی نییه، بهلکو زمانیکی هونهرییه، و ههر چهند رهههندی زیاتری تیدابینت، ئهم زمانه جوانتر دهبینت))، (خویشتن دار - محمدی، 1394، 204). ئهم رهگهزه پیمان دهلنیت که قسه و دهربرینهکانی ئیمه جگه له واتای سهر موهیی مهبستی و نیازیکی تری شار او هیی لهگهله.

4.1.4.5.1. وینهی درکه: درکه بریتیه له شار دهنهوی واتای راستهوخویی، و رهگهزی درکهی کۆتا بهشه له زانستی روونبیزی، درکه بریتیه له ((دهریرینا دهستهوازه یان رستهیهکیه کو مهرم پئ واتایا یا وئ یا دوبره کو قهشارتی و بهرزیه))، (نازی، 2012، 87). و هک چۆن بلاین کهسیک بلنیت (من ههمیشه چاوم کراویه) مهبستی لهم رستهیهدا ئهوه نییه که کهسیک بلنیت من چاوم داناخهم و کراویه، بهلکو مهبستی لهویه که من ههمیشه ناگاداری جموجولهکانم و

وینهی درکه	وینهی درکه	وینهی درکه
نمونهی یهکم: شيعری (گورمکی قالا) کوشتن و تهرمی وی نهاده ئی.	نمونهی دوهم: شيعری (سبه نهکه گری دایی!) سبه.. دایی! ههشتا تاری..	نمونهی سێیهم: شيعری (نهخشین شکهفتا چارستوین) دارمکا ته زهستانی بری هاقینی ل سیهرا وئ نهگهره

هېڅا مری چاقی وئ مال ری. وئ نه تهر مئ وی دیتوو، نه گورا وی. دېما مری وسیه ته که ل پاش خو هېلا: "گهر نهر مرم ب ره خ گورئ من څه جهی گوره مکی پېلنه قالا" (دیوانی پېتی H، ۲۰۲۴، ۳۳). روونکر د نه وی مانا راسته قېنه که دی درکه: ویننه دی درکیمې بریتیه له وی که نه کهسه داوادمکات که نه که مرم، نه کهسه دی که دیارنیه نه که مرم بېنیتانه وه، نه له لای من بېنژن.	بهری روژ بېته فی واری.. بهری هیلین قالا بېن.. بهری پاله هشیار بېن.. من و سیدارئ ژفانه! (دیوانی پېتی A، ۲۰۰۴، ۲۵). روونکر د نه وی مانا راسته قېنه که دی درکه: نهم شېره نه مانایه درکیمې ده که مېنیت که بهرانی نه له ژباندانامینیت و دهرمیت، واته بهواتای مردن دیت نهم درکیمې نهم شېره.	دارمکا ته زفستانې بری هاقینې بو سبېرا وئ نمکه گری! (دیوانی پېتی E، ۲۰۱۹، ۷۴). روونکر د نه وی مانا راسته قېنه که دی درکه: واتای درکیمې بریتیه له وی که نه که مرم نېشه کی کرد، دهرمیت بیر له قوناغی دوی نه ویش بکاته وه. به موی گشتی نهم نمونمه هملگری واتایمکی (پشیمانی) یه، له دوی نه منجمادانی همر کاریک.
---	---	--

نه نجام

رهنوف، د. لوقمان (۲۰۱۶)، دهمی شېری کوردی لروانگهی
سیمولژیه وه (۱۹۵۰-۱۹۷۵)، چاپخانه: همدی
سجادی، علاء الدین (۱۹۷۸)، خوشخوانی (گوزارمکاری. رهوانکاری.
جوانکاری)، به غدا، چاپخانه: مه عارف.
شورو، فزلی (۲۰۱۲)، دنگ له شېری کهریم دهشتیدا، هملنیر،
چاپخانه: حاجی هاشم.
عومر، ناسو (۲۰۰۹)، به های نیتانیه کانی شېر لای پیرمیرد و شېخ
نوری شېخ سالج و گوران، چاپی یکه م، دهوک، چاپخانه: خانی.
عسی، هوزین سلوه (۲۰۰۹)، بنیاتی ویننه هونری له شېری شیرکو
نیکس دا، چاپی یکه م، سلیمانی، چاپخانه: دهرگای چاپ و
پخش سهردم.
عبدوللا، پ. ی. د. روژان نوری (۲۰۲۲)، میتافور له شېردا، چاپی
یکه م، چاپخانه: جوارچرا.
عبدوللا، د. نیریس (۲۰۱۳)، کووانه کانی رهوانیژی، چاپی یکه م،
هملنیر، چاپخانه: مناره.
گهردی، ژوان عبدولسه لام عزیز (۲۰۱۸)، شپواز له شېره کانی کامهران
موکری له ژیر روشنایی قوتابخانه: <فیلولوجی لیو
شپنر> د، چاپی یکه م، هملنیر، چاپخانه: روشنیری.
مستفا، د. محمد فازل (۲۰۱۱)، دهمی پیرمیرد له بزوتنه وی شېری
نوی کوردیدا، چاپی یکه م، هملنیر، چاپخانه: روژهلالت.
محمود، د. نازاد نه محمد (۲۰۰۹)، بونیاتی زمان له شېری هاوچرخ
کوردیدا (۱۹۸۵-۲۰۰۵)، هملنیر، چاپخانه: حاجی هاشم.
مه لازاده، دکتور رېوار محمد (۲۰۲۰)، تیوری نه دی، چاپی یکه م،
ناومندی ناویر بو چاپ و بلاک دهرمه.
نهیلی، نعمت الله حامد (۲۰۱۰)، دهرافه ک ژ رخنه (رخنه و فمکولین)، چاپا
نیک، دهوک، چاپخانه: هاوار.

2- په رتوکی عهره بی:

ابو دیب، کمال (۱۹۸۴)، جدلیه الخفاء والتجلی- دراسة بنوییه فی الشعر،
الطبعة الثالثة، بیروت، الناشر: دار المعلم للملايين.
الجرجانی، عبدالقاهر بن عبدالرحمن بن محمد (1984)، قرأه و وعلق علیه:
أبو فهر محمود محمد شاکر، القاهرة، الناشر: مكتبة الخانجي.
دي لويس، سيسل (1982) الصورة الشعرية، ترجمة: د. احمد نصيف
الجنابي- مالك ميري- سلمان حسن ابراهيم، العراق، الناشر: دار
الرشيد.
زايد، د. علی عسری (۲۰۰۲)، عن بناء القصيدة العربية الحديثة، الطبعة
الرابعة، القاهرة، الناشر: مكتبة ابن سينا.
كوهن، جان (۱۹۸۶)، بنية اللغة الشعرية، ترجمة: محمد الوالي- محمد
العمری، الطبعة الاولى، المغرب، الناشر: دار توفال.
هلال، الدكتور محمد غنيمي (1997)، النقد الأدبي الحديث، القاهرة، الناشر:
دار نهضة مصر للطباعة والنشر والتوزيع.

۳- په رتوکی فارسی:

پرین، لارنس (۱۳۸۳)، درباره شعر، ترجمه: فاطمه راکعی، چاپ سوم،
ایران، کتابخانه: ملی.

۱- شاعیر کاتیک ویننه هونری دروستدهکات به وواتایه
که نه شاعیره لهجیاتی پینووسی نیگارکش، پینووسی به
نووک هملدمیزتیریت و به وشه وینیه کی هونری بهرز
دروستدهکات.
۲- شاعیر بوی هیه له شېردا به نهیا یکه ویننه به کار بېنیت،
و همره ها دهنانیت زیاتر له وینیه یک به کار بېنیت، همره
شاعیریک ناتوان بېنه شاعیر نه که مرم له به کار هینانی ویننه
شېری دهست بالا نه بیت.
۳- شاعیر (مونیه دتهیب) له ریگای به کار هینانی ویننه
جوراو جهره کانی شېری، جوهره کی نهری به شېره مانی
داوه، بهم شپوه جیاوازی نه بوه له که ل وینیه کشیک.
۴- سهنگی ویننه شېری نه که کاته به دیار ده که ویت که شېره
پویستی به ورژاندنی دهرونی هیه، چونکه ورژاندنی
دهرون واته هسکر دهره به شتیک که نالوزی یان کاریگرمی
تیتیدا دروست ده بیت.
۵- نه کی ویننه شېری له بواری نه دبیدا بریتیه له
دروستکردنی خپالیک نه دی، که پراوپره له فکر و
نیکدانه وه و چونیته به هونر کردنی شېره که، نه وینیه ش
به پنی گورینی کات گورانکاری به سهردا دیت.

لیستی سهرچاوهکان

1- په رتوکی کوردی:

نه محمد، په خشان عملی (۲۰۰۹)، شپواز شېری گوران، سلیمانی،
چاپخانه: رمنج.
نه محمد، صافیه محمد (۲۰۱۴)، شپواز شېره کوردیه کانی پیربال
محمود، چاپی یکه م، هملنیر، چاپخانه: روژهلالت.
نه مین، عبدولقادر محمد (۲۰۰۲)، ویننه شېری له ریبازی رومانسی
کوردی دا، سلیمانی، زنجیره کتبی دهرگای چاپ و پخش
سهردم.
بامهرنی، عبدالرحمن (۲۰۱۴)، تیکست و شرفه کرنین رخنه، چاپا
نیک، دهوک، چاپخانه: پاریزگه ها دهوک.
بامهرنی، نه زاد عبدوللا (۲۰۰۷)، نایدولوزیا د هوزانین (جهره خوین) ی
دا، چاپا نیک، دهوک، چاپخانه: خانی.
چملکی، مسعود یاسین (۲۰۱۲)، رولی هونرین روونیزتی د چکرنا
ویننه هوزانی کوردیدا، هملنیر، چاپخانه: حاجی هاشم.
رهزا، نه محمد (۲۰۰۷)، هونری شېره نووسین، چاپی یکه م، سلیمانی،
چاپخانه: دهرگای ناومندی راگیانندن.

زكري، أحلام (2016)، الصورة الحسية في شعر "عيسى لحيلح"، مذكورة لنيل شهادة الماجستير، قسم الآداب و اللغة العربية، كلية الآداب واللغات، جامعة محمد خضير بكسة.

لطرش، و داد (2017)، الصورة الشعرية في شعر عبد الحميد شكيل- ديوان "سنايل الرمل سنايل الحب" - أنموذجا، مذكورة مقدمة لنيل شهادة الماجستير، قسم اللغة الأدب العربي، كلية الآداب واللغات، جامعة 8 ماي 1945 قالمة.

محي، رايح (2009)، الصورة الشعرية في ديوان الأمير أبي الربيع سليمان بن عبدالله الموحّد، مذكر لنيل شهادة الماجستير، قسم الأدب العربي، كلية الآداب و العلوم الإنسانية و الاجتماعية، جامعة محمد خضير بكسة.

٧- تيزي دكتوراي كوردی:

احمد، مريوان حمه كيريم (٢٠٢٢)، بنياتي وينهي هونري له شيعري (سالم) دا، تيزي دكتورا، بشي كوردی، كوليزي زمان، زانگويا سليمانی.

باميرني، نهمزاد عبدوللا حاجي (٢٠١٢)، نيستاتيكا جهي دهوزانا همچرخا كوردیدا ل دهقرا بادبان دانقيرسا سالين ١٩٩٠-١٩٨٠ فكمولينكا و هسفي شيكاري به، ناما دكتوراي، بشي كوردی، كوليزا نادابي، زانگويا دهوك.

٨- تيزي دكتوراي نينگلزي:

Burrows, Fiona Elizabeth (2012), Words of Shape and Shade: Synaesthesia in the poetry and Poetics of the Early Twentieth Century, degree of doctor of Philosophy, School of Social Sciences (English and Cultural Studies), University of Western Australia.
Fulkerson, Matthew (2010), The Sense of Touch, degree of Doctor, Department of Philosophy, University of Toronto.

٩- گوڤار به زماني كوردی:

حمه، د. پمخشان سابير (٢٠٠٥)، رمگداندهوي نهمفال له همليزاردهي چهند شيعريكي كوردستاني باشووردا، نهكاديمي كواري كوري زانباري كوردستان، ژماره (٣).

سالار، د. عبدالسلام (٢٠١٠)، سمهمندهوي وينه لمگري دوو شيعري نهمور قادر جافدا، گوڤاري زانگويا سليمانی، بشي (B) ژماره (٢٩).
سالح، تاري (٢٠١١)، مهوي و فمتازياي وينه هونري شيعرمكاني، گوڤاري نووسري نوي، ژماره (٥٥).

عبدوللا، كانياو بكمير، ميره، نهمحمد محمد رشيد- فرهج، ديوان سهلام حمه (٢٠٢١)، وينه شيعري له شيعرمكاني "سالم" دا، گوڤاري زانگويا گهرميان، خولي (٨) ژماره (١).

عبدوللا، كانياو بكمير، ميره، نهمحمد محمد رشيد- فرهج، ديوان سهلام حمه (٢٠٢١)، وينه شيعري له شيعرمكاني "سالم" دا، گوڤاري زانگويا گهرميان، خولي (٨) ژماره (١).

عبدوللا، كانياو بكمير، ميره، نهمحمد محمد رشيد- فرهج، ديوان سهلام حمه (٢٠٢١)، وينه شيعري له شيعرمكاني "سالم" دا، گوڤاري زانگويا گهرميان، خولي (٨) ژماره (١).

كاك امين، حسين غازي (٢٠٢١)، شيعرمكاني (دلاور قهرمداغي) لمزير چميري وينه، گوڤاري زانگويا سهلاحمدين بو زانسته مروڤايهتيهكان، بهرگي (٢٥) ژماره (٢).

گهردي، سرمدار نهحمد (٢٠٠١)، ليكچواندن و رولي له دروست كردني وينه هونري له شيعرمكاني (نهمحمد موختار بهگي جاف) دا، گوڤاري زانگويا سليمانی، ژماره (٥).

١٠- گوڤار به زماني عمرهبي:

الحربي، عبدالمحسن مطلق علي (2021)، دراسة في مفهوم الصورة الفنية، المجلة العلمية لكلية الآداب-جامعة أسبوط، العدد (78).

جزيني، الدكتور مهدي عابدي- عيسى، الدكتور علي صاحب- الجعياوي، جهاد نعيم (2023)، الصور الشعرية في قصائد أبي فراس الحمداني، مجلة الكلية الإسلامية الجامعة، العدد (71) الجزء (2).

ربيع، ايمان محمد- أبو العدوس، يوسف (2017)، الصورة اللونية في شعر ليلى أبو بكر: (ديوان خلف أسوار القيامة) نموذجا- دراسات أدبية، مجلة الدراسات اللغوية والأدبية، العدد الثاني- السنة التاسعة.

١١- گوڤار به زماني فارسي:

رودمعجني، دكتور محمود فتوح (١٣٨٩)، بلاغت تصوير، چاپ دوم، تهران، مركز پخش: انتشارات سخن.

٤- پهرتووكي نينگلزي:

Hollander, John- Weber, Joanna (2001), Words for Images A Gallery of Poems, United States of America, Yale University Art Gallery.

٥- نامهي ماستهر كوردی:

أحمد، هدى صديق (٢٠١٣)، بنياتي هونري د هوزانين (عبدالرحمن مزوري) دا، ناما ماستهر، بشي كوردی، فاكولتيا زانستين مروڤايهتي - سكولا نادابي، زانگويا دهوك.

نهمدورحممان، حسين نوسمان (٢٠٠٧)، رولي (پارادوكس) د پيكنهاتا وينه هوزانيدا (كرمانجيا سهری) و هك نمونه، ناما ماستهر، بشي كوردی، كوليزا نادابي، زانگويا دهوك.

نهمحمد، گولمباغ حوسين (٢٠١٦)، نهمووني شيعري كوردی روزهلاتي كوردستان كرماني ناوهر است (١٩٨٠-٢٠١٤)، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي پهروره، زانگويا سهلاحمدين.

نهمين، عمتا علمي (٢٠٢٢)، شيعري زيندان له باشووري كوردستان (كرمانجيا ناوهر است ١٩٢٠-١٩٧٠)، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي پهروره، زانگويا گهرميان.

عبدالله، ثريا احمد (٢٠٢٢)، نهمووني شيعري جهلال مهلمكشا، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي پهروره، زانگويا چهرمو.

عوسمان، كززال عبدولقادر (٢٠١٥)، بنياتي شوين لمشيعري هاوچرخي كوردیدا، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي زمان، زانگويا سهلاحمدين.

علمي، فهرميون عبدوللا (٢٠٢٣)، رولي هيمما زماني و نازمانيهكان له بونيادي وينه كاريكاتيرييهكاندا، نامهي ماستهر، بشي زماني كوردی، كوليزي پهروره، زانگويا سليمانی.

علمي، نارام عومر (٢٠١٦)، شيعري بونه له نهمدي كوردیدا (كرمانجيا ناوهر است) (١٩١٤-١٩٤٥ز)، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي زمان، زانگويا گهرميان.

غازي، چنار صديق (٢٠٠٧)، ناراستين تهكنيكي د شعرا نوي يا كوردی دا - دهقرا بهدينان- بهرخان سندی و هك نمونه، ناما ماستهر، بشي كوردی، كوليزا نادابي، زانگويا دهوك.

كاك امين، حوسين غازي (٢٠٠٥)، نوپكرندهوي شيعري كوردی له سالي ١٩٣٢ تا كوتايي ١٩٤٩ له كوردستاني عيرافدا، نامهي ماستهر، بشي زماني كوردی، كوليزي پهروره (نيلين روشد)، زانگويا بهغدا.

كاكل، هلممت عوسمان (٢٠٠٩)، وينه هونري له شيعري (همسبب قهرمداغي) دا، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي زمان، زانگويا كويه.

محمد، شاخموان فرهاد (٢٠١٣)، كورتيله شيعر له نهمدي هاوچرخي كوردیدا بعمونهي دهقماكاني (قويادي جليلزاده، لغيف هلممت، دلشاد عبدوللا)، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي زمان، زانگويا سهلاحمدين.

نصرالله، محمد عزيز (٢٠٢٢)، بالادستتي نايدولوزيا له نهمووني شيعري (لغيف هلممت، عبدوللا پميشيو، رهفيق سابير) دا، نامهي ماستهر، بشي كوردی، كوليزي زمان، زانگويا سليمانی.

٦- نامهي ماستهر عمرهبي:

القطاوي، أسامة محمد مصطفى (2017)، الصورة الشعرية عند تميم البرغوثي، رسالة الماجستير، قسم اللغة العربية، كلية الآداب، جامعة الإسلامية بغزة.

بن سعدي، رقية- مقرب، سارة (2022)، الصورة الشعرية في ديوان "مداد من غيوم" لسعد بن عبدالله الغريبي، مذكر ماستر، قسم الآداب واللغة العربية، كلية الآداب واللغات، جامعة محمد خضير بكسة.

جنا، حسان- حلو، عبدالله (٢٠١٧)، الصورة الشعرية عند ابن أبي المزمري، مذكر لنيل شهادة الماجستير، قسم اللغة والأدب العربي، كلية الآداب واللغات، جامعة أحمد دراية- أدرار.

خضر، نوال علي عبدالرحمن (2011)، صورة السماء والأرض في القرآن الكريم (دراسة بلاغية)، رسالة الماجستير، قسم اللغة العربية، كلية الدراسات العليا، جامعة النجاح الوطنية في نابلس.

Zalipour, Arezou(2011), From Poetic Imagination to Imaging: Contemporary Notions of Poetic Imagination in Poetry, Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities, University of Waikato, New Zealand, Vol.3 No.4.

Zheng, Xinning(2022), The Reproduction of Visual Pictures in Poetry Translation, English Language Teaching; Vol. 15, No. 4.

Zhu, Yang 杨铸(2016), Poetic Taste and Tasting Poetry, Continuities and Discontinuities in Chinese Literature, (Peking University, China), SV-3-19.

۱۳- فهرههنگ:

ئهسوود، نهوزاد ئهمحمد(۲۰۱۵)، فهرههنگي زاروومكاني ئهدهب و زانسته مروفايهتيهكان، چاپي بهكم، تاران، بلاوكار: ناوهندي غهزملنوس- بو چاپ و بلاوكردنهوه.

شرفكندی، عبدالرحمن(۱۳۶۹)، ههنبانهبۆرينه(فرهنگ كردی-فارسی) ههزار، تهران، چاپ اول.

نازئ، باقئ(۲۰۱۲)، فهرههنگا تيرمينين ويژهيي، دهوك، چاپخانه: چاپخانه ههوار.

سهرچاوهي ديوانهكان:

پيتئ(A): تهيب، موئهيهد(۲۰۰۴)، ستران و بهفر و ناگر، چاپا سينيئ، دهوك، پهرتووكخانا جزيري.

پيتئ(B): تهيب، موئهيهد(۲۰۱۲)، پلنگ دهما برسي دين... مروف دهما تيردين... ، چاپا نيكي، دهوك، چاپخانهيا: خاني.

پيتئ(C): تهيب، موئهيهد(۲۰۱۶)، نه با من سوار دكهت... نه ناخ من پيا دكهت، چاپا نيكي، تركيا، چاپخانهيا: Matris.

پيتئ(D): تهيب، موئهيهد(۲۰۱۸)، نه شهف تيرا خهونين من دكهت، نه روژ تيرا خهمين من، دهوك، دهزگههي سپيريز.

پيتئ(E): تهيب، موئهيهد(۲۰۱۹)، گهميهك ل ناڤ بياباني، چاپا نيكي، ايران، چاپخانه: رانمي.

پيتئ(F): تهيب، موئهيهد(۲۰۲۰)، زهقيهكا سهرابي ئاف داي ههلامت لي شين دين، چاپا نيكي، ئيران، چاپخانه: رانمي.

پيتئ(G): تهيب، موئهيهد(۲۰۲۱)، دهستئ من بههي قهلمئ من شين ما، چاپا نيكي، ئيران، چاپخانه: رانمي.

پيتئ(H): تهيب، موئهيهد(۲۰۲۴)، چوار گهورين برسي د فانوسهكا ژهنگي دا، چاپا نيكي، ئيران، چاپخانه: مهئين.

خويشتن دار، پريسا- محمدي، دكتور محمد حسين(۱۳۹۴)، برسي كنايه در شعر منوچهر اتشي از منظر زيباشناسي و نوآوري در كنايات، فصلنامه تخصصي سبك شناسي نظم و نثر فارسي(بهار ادب)، سال هشتم، شماره چهارم، شماره پيايي ۳۰.

ذوالفقاري، محسن- اميدعلي، حجت اله(۱۳۹۲)، نماد پردازي در چند شاعر شعر نو و مقابسه آنها باهم، فصلنامه تخصصي سبك شناسي نظم و نثر فارسي، شال ششم، شماره اول.

طهماسبی، دكتور فرهاد- صارمی، زهره(۱۳۹۲)، تحليل و برسي تصوير شعري و معرفي ساختار آن در شعر احمد شاملو، فصل نامه تخصصي تحليل و نقد متون زبان و ادبيات فارسي، شماره ۱۶.

قاسمی، مالک- اسداللهي، خدابخش- محرمي، رامين(۱۴۰۰)، تحليل صور بياني در شعر فرانوي اكسير، مطالعات زبان فارسي(شفاي دل سابق)، سال چهارم، شماره هشتم.

كيا، علي قبادي- رحيمي، دكتور سيد مهدي(۱۳۹۴)، سيري در استعاره و انواع آن در مهم ترين كتب بلاغي، مقاله هاي دهمين همایش بين المللي ترويج زبان و ادب فارسي، دانشگاه محقق اردبيلي، ۴-۶ شهريورماه.

گريواني، سكينه- مقدم، فريده داوودي(۱۳۹۹)، واكوي صور خيال و برخي شگردهاي بلاغي در اشعار شاعران خراسان شمال(با تاكيد بر مجموعه شعر «پرنده لاي كاغذ زيتون» اثر اباصلت رضواني)، پاينگاه مجلات تخصصي نور، دوره (۲).

۱۲- گؤفار به زماني نينگليزي:

Andreeva, Elena D.(2020), Poetic Imagery Transformations In Translation, European Proceedings Of Social And Behavioural Sciences Epsbs, E-Issn: 2357-1330.

Enoch, Jamie- Jones, Lee- Mcdonald, Leanne, 2020, (Thinking About Sight As A Sense), Optometry In Practice Empirical Research, Volume 21 Issue 3.

K., Urinbaev I.(2024), The Concept And Meaning Of Artistic Image In Fine Arts, Science And Innovation International Scientific Journal, Volume 3 Issue 5

Weston, Zubeyde Bayram- Sienz, Maria Andrade(2022), The senses 4: touch – physiology of the sensation and perception of touch, journal club use, Vol 119 Issue 1.

الصور الفنية في أشعار مؤيد طيب

ملخص:

يحاول هذا البحث تعريف القارئ بالصورة الشعرية للشاعر الكردي المعاصر (مؤيد طيب) من حيث توظيفه للصور الشعرية وأنواع الصور التي جسدها في شعره. يتكون هذا البحث من عدة محاور بدأت أولاً بالتعريف بالصور الشعرية ثم تم عرض مصادر الصور الشعرية وأهميتها وأنواعها، ثم بعد ذلك تم عرض عدة صور شعرية، مثل: (صور الشعر الفردية، صور الشعر المركبة، صور الشعر العامة، الصور اللاصقة، الصور المتحركة، الصور البصرية، الصور السمعية، صور الشم، صور التدوق، الصور اللمسية، صور القياس، صور التمني، صور الرغبة، صور الإدراك). بالنسبة لكل من هذه الصور، يتم تقديم الجوانب النظرية أولاً، ثم تتم مناقشة الجوانب العملية لكل من هذه الصور، تُقدّم ثلاثة أمثلة من شعر شاعرنا. تُمثّل صورة الشعر فكرة الشاعر، وقد تُؤخذ هذه الفكرة من المجتمع، أو من حدث أو تجربة أو مشهد، للتعبير عن هذه المشاعر في الشعر، يحتاج الشاعر، مثل الرسام، إلى معرفة كيفية وضع هذه المشاعر في شكل أدبي، لقد نجح شاعرنا المختار (مؤيد طيب) في كيفية صياغة الصورة الشعرية، وكان له دور كبير في إيصال المشاعر والرسالة، إن الصورة الشعرية تعطي للمتلقي هوية الشاعر، ويسعى القراء إلى إيجاد استجاباتهم العاطفية الخاصة داخل القصيدة.

الكلمات الدالة: الصور الفنية، الصور الثابتة و المتحركة، صورة الحسية، صورة البلاغية.

ARTISTIC IMAGES IN THE POEMS OF MUAYYAD TAYEB

ABSTRACT:

This research attempts to introduce the poetic image of the contemporary Kurdish poet (Muayyad Tayeb) to the readers in terms of the use of poetic images and the types of images that he embodied in his poetry. This study consists of several sections which begins with an introduction to poetic imagery and then presents the origins, importance, and types of poetic imagery. After this, several poetic images are discussed such as, individual poetry images, composite poetry images, general poetry images, fixed images, moving images, images of sight, images of hearing, images of smell, images of taste, and images of touch. For each of these images, the theoretical aspects are presented first, then the practical aspects for each of these images were discussed. Three examples of our poet's poetry are given. Poetry images represent the poet's ideas. This idea can be taken from society, or from an event or an experience or a scene, the poet to express these feelings in poetry. As a painter, he needs to put this feeling into a literary form. Our chosen poet (Muayyad Tayeb) has succeeded in making poetic images into art. He has also had a broad contribution in conveying the emotions and the message, giving the recipients a poetic image of the poet's identity, and readers looking for answers to their own feelings in the poem.

KEYWORDS: Artistic Images, Still And Moving Images, Sensory Image, Rhetorical Image.